

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 20 de Juny de 1881

Núm. 35

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 » »	3'50 » »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

ADVERTENCIAS

Suplicuém al suscriptors de LA ILUSTRACIÓ CATALANA qual abono termina ab lo número próxim se serveixen renovar lo oportunament si no volen sofrir retard en la rebuda del periódich. Igual súplica dirigim a tots nostres corresponsals a fi d' evitarnos perjudicis.

= Lo número próxim qu' apareixerá notablement aumentat en sa part material y literaria, podrá donar idea a nostres favoreixedors de lo que será LA ILUSTRACIÓ CATALANA desde 1.º de Janer de 1882, si es que, com fins ara, lo públich sab correspondre a nostres esforços.

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro = DISCURS DE SANTA ESTRELLA, per Frederich Mistral. = POESIA que escrigué en gallego D.ª Rosalia Castro de Murguía; traducció catalana de Joan Martí y Trenchs. = LO BRUCH, (continuació), per Oleguer Miró. = CONGRÉS CATALÀ DE JURISCONSULTS (continuació), per S. Ribot. = NOVAS. = LLIBRES REBUTS.

GRABATS.—FREDERICH MISTRAL. = ESTIU. = LO MEU ASSISTENT.

CRÓNICA GENERAL

PER últim sembla que tindrà efecte en Madrit lo tantas voltas anunciat Congrès d' Americanistas; presidit per S. M. lo Rey s' ocupará del següent programa:

«Comparació dels tres regnes de Cuzco, de Trujillo y del Quito que formavan l' imperi dels Incas al temps de la conquesta. Diferencias que presentavan sa religió, legislació, llenguatjes, arquitectura, costums, etc.

Nacionalitats qu' existian en l' América Central avans de l' invasió dels aztecas y d' altres pobles septentrionals y de la formació del imperi mejicá.

FREDERICH MISTRAL

Emigració del poble Chibcha, sas relacions ab Méjich y Perú.

La música y la dansa dels indígenas americans.

Estat militar dels imperis de Méjich y del Perú avans del descobriment y conquesta del Nou Mon y sa comparació ab lo dels altres pobles de l' Antiguetat.

Expedicions precolombianes dels viscains a Terranova y als paissos del litoral immediat.

Si son apocrifs los viatjes de Joan de Juca y de Lorenci Ferrer Maldonado.

Influencia de las misiones en los avensos de la geografia americana.

Probas geológicas de l' existència de l' Atlántida, sa fama y sa flora.

Progressos de la cartografia americana.

Quinas han sigut las mudansas y altres efectes produhits per l' influencia de las forsas plutónicas del globo ó per altrás causas naturals en la situació, curs y cantitat de las aigües del interior d' América, pera estudiar la qüestió no sols baix lo punt de vista histórich, geográfic y climatológich sinó també del interés que poden tenir pera las actuals poblacions americanas en lo sentit de son desarrollo, ben estar y civilització.

Si pot deduhirse de l' historia y del estudi dels fenomens geológichs qu' ofereix l' illa de Cuba qu' aquesta haja estat unida ó no al continent d' América en los temps precolombians.

Arqueología prehistórica americana.

Valor religiós y emblemátich dels diversos tipus d' idols, efigies y figuras que 's trovan en los sepulcres peruanos.

Estudi sobre 'ls usnus, xayhnas, sayanas y altres monuments semblants que contenen figuras, signes ó inscripcions.

Si de las investigacions arqueoló-

de la formació del Diccionari del Mitj-dia, obra de gran importància i interès.

Encoratjat lo renaixement de la literatura provensal al que també corresponia lo de la catalana, fundades revistes y festes periòdicas pera fomentar ab major bon efecte las tendències y caràcter de abdos literatures; tant en Provensa com en Catalunya, han sigut cada dia mes numerosas las obras tan poètiques com en prosa, correctament escrites en lo llenguatge de cada encontrada.

Mistral, ademés d' haver escrit *Las islas d'or*, aplech de composicions fillas de fets ó emocions diferents, segons espresa, ó sia com diu en altre part «dels celestials moments en que l'amor, l'entusiasme ó lo dolor nos fan poetas», ha escrit moltes altres obras de difícil enumeració en aquest moment, ha concorregut á las principals festes donadas pels poetas catalans y provensals are en Catalunya ó en Provensa, passant en ellas de má en ma la sagrada copa de germanó, y entre los distingits felibres de Provensa brilla entre los primers per son estil poètic y fervent amor á la nativa terra.

L' ESTIU

L'última de las composicions, que segons diguerem dibuixá Giacomelli per indicació d' una dama, es l'estiu. Pera sa execució prengué per camp una de las verdejants praderas del Camp de Mars en Paris y posant en joch las canalisacions d' aygua productoras de jochs subtils com la pols; entre aquella singular pluja situá multitud d' aucells que joganers y en lo plé de sa vida, saltan y giravoltan refrescantse ab plaher pera lliurarse dels calors de l'estació.

Si en las altres composicions de Giacomelli la especial correcció y la unitat de pensament feyan notable lo quadro, en aquesta sa varietat y riquesa de tons, admira y fa reconeixer la composició com á perfecta y acabada traducció de l'idea.

«LO MEU ASSISTENT»

ESTUDIS DEL NATURAL PER D. J. CUSACHS
CAPITÀ D'ARTILLERÍA

Dedicat ab notable éxit lo Sr. Cusachs á la reproducció pictòrica dels tipus y escenas militars, havent pintat alguns quadros que li han valgut merescut aplaudiment; entre altres dibuixos que executá en 1880, se contan los dos que reproducim y que representan á son propi assistent segons aixís los titolá. L'un presenta la sola testa tractada ab valentia acadèmica; y l'altra de figura entera, porta ab desembrás l'uniforme y equipatge de campanya del soldat d'artilleria espanyola. Abdos dibuixos son recomanables per la soltura y correcció, calitats principals en treballs d'aquesta classe.

EDUART TÁMARO.

DISCURS DE SANTA ESTRELLA

No diumenge dia 22 del mes passat tingué lloch á Marsella una d'aquexes *felibregades* que tan be saben organitzar los nostres vehins de Provensa. Un dinar de vuytanta coberts rehuní en lo passetx de la Corniche tot lo més granat de la literatura del Mitj-dia de la Fransa, y entre los molts brindis y discursos que s'hi pronunciaren, tots de cap d'ala, sobressurt lo parlament del il·lustre Mistral que traduhim á continuació; y no 'l publicuem en provensal com fou pronunciat, perque, encara que en la traducció perda molta part del seu valor, serán més los que 'l podrán llegir, qu'es lo nostre principal desitx. Aquella forma artística tan acabada qu'es propia d'en Mistral, les mil belleses de llenguatge qu'ell com ningú sab aprofitar, tot axó es intraduhible y no quedarà per lo tant en aquesta versió; únicament les idees es lo que farém arribar als nostres lectors. Los que se 'n enamoren y vullan saborejar per complet lo discurs del cantor de Miréio, que cerquen l'original y 'ls assegurem que no se 'n penedirán.

Hèus' aquí 'l discurs:

Senyors y bons companys:

Ha arribat l'hora de cercar las causes, d' aclarir lo fons d'aquexa renaxensa que s'anomena Felibreria, y de ferne veure ben clar la rahó, l'importància y 'l fi; y vull aprofitar la brillant companyia que la bandera de Santa Estrella aplega avuy á son entorn en la ciutat de Marsella, pera dirvos obertament la meva manera de pensar.

Sia quina sia l'opinió de cada hù, lo caràcter principal y dominant d'aquest segle es lo triomf de la democràcia... Y al pronunciar aquest mot, no entench, senyors, venir á fer política: vull parlar solament baix lo punt de vista literari.

Havent, donchs, pres lo govern la democràcia, les

velles influències de la Cort, dels salons, de la bella societat, de las academias, han desaparegut poch á poch, y l'alenada poderosa del nou soberá infla cada jorn més totes las veles de la barca. Lo poble, pantejant, descabestrat, espitragat, arriba escabellat com un lleó, arriba ab sa fam, arriba ab sa forsa, y com un torrent exit de mare qu'arrastra darrera seu lo llot y 'l pedreny, lo poble en lo terrabastall treu á la llum son llenguatge tal com es.

Axó, senyors, vos descobreix lo gran costat vivent de la Felibreria. La Felibreria, aquexa florida de tot lo que hi há de bo, de tot lo que hi há de bell, de tot lo que hi há d'alegre, de tot lo que hi há de noble en los pobles, no es pas l'obra per etzar d'uns quants homes. Nascuda del poble, á la llum del sol, ab la sava de la terra, es lo fill natural y providencial de l'època en que vivim.

Lo poble, ja us ho he dit, se presenta tal com es, raspós, brut, cridayre... A veure! envièulo á les escoles! poliulo, pentinèulo, rentèulo! ja us hi podeu escarrassar, senyors mestres; no lograrèu may que dexe d'esser de la Ciutat ó de Peirolo ó del Martegue', qu' un pí fa sempre un pí, lo morter guarda 'l gust del all, y la naturalesa 's riu de tot.

Los de Paris, que tenen l'ull obert com los pexos, al veure venir l'onada, s'han llevat la roba, s'han tret les calses y la camisa, y s'han clavet de cap á l'aygua per nadar ab la turba y remar ab ella. Axó es lo que 'n diuhen ara *realisme* y *naturalisme*, una transformació revolucionària que s'está fent en les arts y en la literatura.

Mentres posen en escena la vida parisenca, encara com aquell! Ells estan en millor situació que ningú per burjar dins lo fons de la gran capital y pescarhi les perles de la civilisació. Mes quan voldrán pintar las coses del Mitjorn, la vida interior de sa nació campestre, les sembres, la sega, los cuchs de seda, 'l batre les olives, lo *gàngui*, lo *foucado*, 'l tió de Nadal, l'alioli... aleshores, ja podrán estudiarse, ja podrán apagesirse, que farán quasi sempre quadros convencionals ab una Provensa de per riure.

No es més qu'en sa propia llengua qu' un home, sia 'l que sia, obra 'l pit y 's mostra tal com es. Ne voleu exemples? Diguèume si may ningú ha pintat los *ra-beirou* d'aquex port de Marsella ab la veritat y l'audacia de Gelu, si ningú ha castigat los *nèrvi* y los *quèco* ab lo fuet de Bénédict, si ningú ha divertit los *rachalan* de Nimes ab la verba de Bigot, si ningú ha retratat los tipus de la Provensa ab la casulana observació de La Sinso, si ningú fa xerrar los nostres bons pagesos tan pulidament com Roumaniho, y si ningú, finalment, ha cullit y ha fet lluhir los plors de la gent pobra ab la tendresa y l'emoció de Jansemin!

La Felibreria, filla del poble, vivint ab lo poble, parlant com lo poble, es l'interpretat nat de las masses populars. Ella ha creat espontáneament una literatura nova, una literatura tan eczacta y verdadera com la matèxia ciencia; y es que la llengua que parla es la llengua dels homes que treballan la terra pera trèuren lo blat y 'l vi, es la llengua dels homes que pescan dins la mar lo peix del *boui-abaisso*, es la llengua dels homes que tallan les pedres, que pican sobre l'enclusa y que forman muralles de carn en les files del nostre eczercit.

Y, creyèume, aquesta llengua té la seva estrella allá dalt y la seva honra com les altres; es lo parlar granat dels nostres avis independents, es lo parlar d'aquells que guardan y mantenen los costums de casa, la fesomia y 'ls secrets de la nostra rassa viva y franca. Y es tan bell, y es tan gran lo conservar sa llengua, que si un dia (Deu no ho vulla!) no quedessen á Provensa més que cent families que parlessen provensal, no 'n quedessen més que trenta, no 'n quedessen més que deu, aquelles deu families, al devant de l'història y de l'humanitat, representarian elles soles la gloria, la noblesa de l'antiga Provensa, y serian saludades ab el barret á la má.

Peró, teniu, mirèu nostres superbes filles d'Arles; be n'hi há d'hermoses donzelles y de més que belles dames á Marsella, á Tolon, á Avinyó, á Montpeller... y com es que no 's parla sinó de les arlatenques? Dirèu: es perque tenen una gracia especial d'elles... Nó, senyors, nó: es perque mantenen son nom de provensals portant dignament son trajo provensal.

Senyors y bons companys: us he provat que la nostra Felibreria en lloch d'anar contra 'l vent d'aquest segle, era al contrari empesa per la corrent dels acontexements que venen. Y pera fervos creixer la fè, pera que 'ls vostres cors s'axequen sempre, sempre més alt, us ho vull demostrar, senyors, encara més.

Si 'l nostre moviment fos tan sols en la Provensa, 's podria creure potser qu'es la darrera claror d'una gloria que s'apaga, qu'es lo darrer badall d'una nacionalitat. Peró, mirèu, girèu los ulls: lo Llengadoc, lo Delfinat, lo Llimosí y la Gascunya, tot axó felibreja qu'es un be de Deu! Després sortim de Fransa: á Catalunya, á Valencia, á Mallorca, la parla popular des-

plega un vol com no s'era vist may. Y á Italia, á Sicilia, á Hungría, á Rumania, á Bohemia, á Flandes y fins á l'Irlanda, per tot, los antichs llenguatjes, per tot se reviscolan ab una forsa maravellosa.

Y be, sabeu qu'es aquest estrany moviment? Axó es l'insurrecció dels dialectes! Les pobres llengues populars, trepitjades com l'herba, perseguides, esclafades per les llengues oficials, d'ensá que 'l món es món no volen pas morir... Ni perque voleu que moren? avuy que tot reivindica llibertat, dret de viure, perque no haurian de tenir elles sa part de soleyada?

N'hi há que 'm dirán: y perque son bones, vejám? Encara que no fossen bones, senyors, més que pera renovar la sanch de las llengues dominants—qu'estan ja aniquilades á forsa de produhir,—encara que no fossen bones, senyors, més que pera gravar dins dels cors lo segell inesborrable de la patria, s'haurian de conservar com aquests boschs verges hont cova 'l geni de las generacions futures y hont brotona y plansoneja la poesia del pervenir.

FREDERICH MISTRAL.

POESÍA

QUE ESCRIGUÉ EN GALLEGO

DONYA ROSALÍA CASTRO DE MURGUÍA

Traducció catalana

dedicada á mos caríssims amichs don Joseph Reverter y Mallol y donya Carme de Reverter.

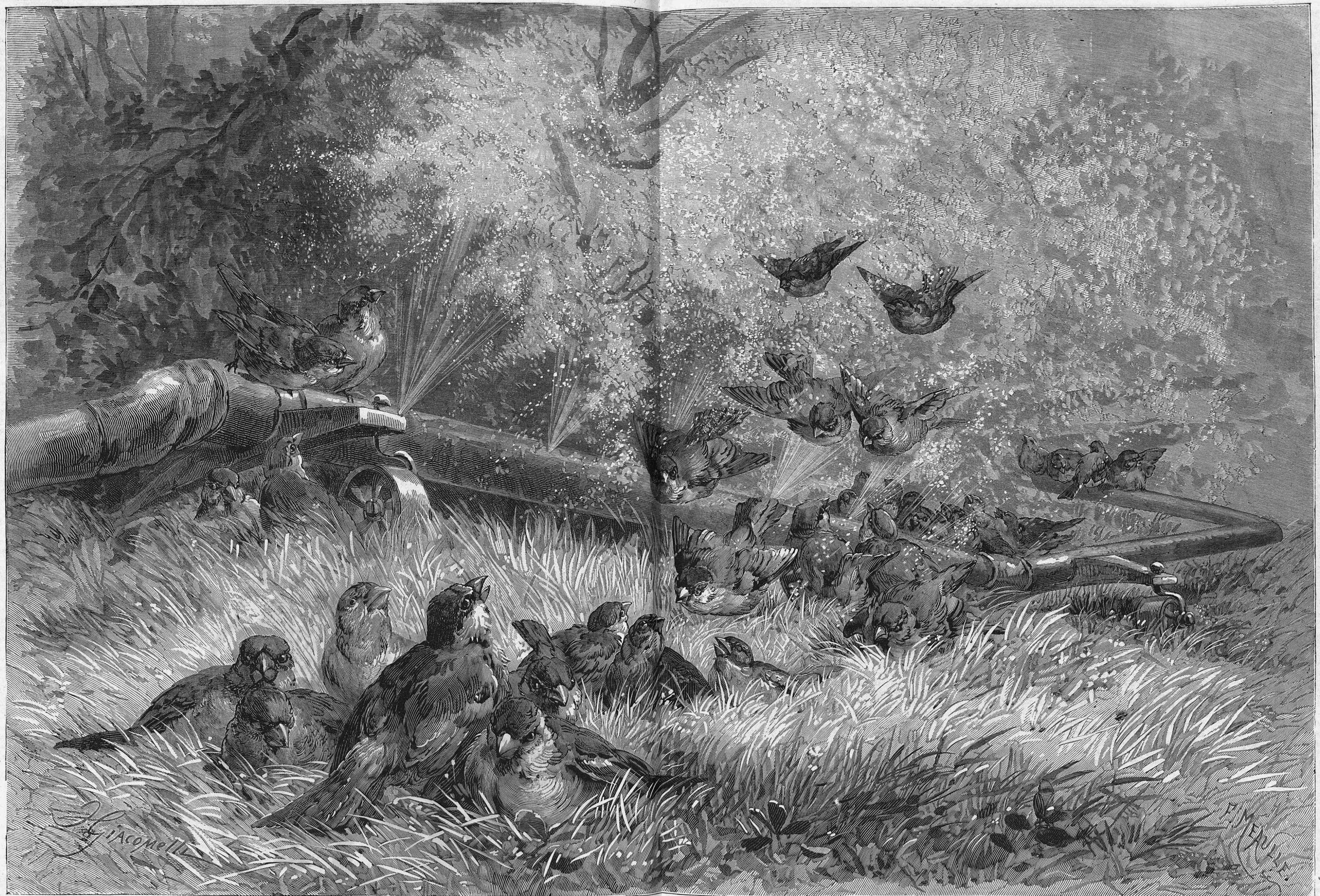
¡Ay! ayrets, ayres, ayrets,
Ayrets de la meva terra,
¡Ay! ayrets, ayres, ayrets,
Á ma terra, ayrets porteume.

Sens ella viure no puch
No puch pas viure contenta,
Que á qualsevol punt que vaja
Sempre veig un' ombra espessa,
Sempre veig un espes núvol
Que n'es senyal de tempesta,
Que sol posarme tant trist
Que m'ematzina y corseca.
Porteumhi, porteumhi, ayrets,
Com una fulleta seca,
Que seca també 'm fa estar
Aquesta febra que 'm crema.
¡Ay! si no m'hi porteu prompte,
Ayrets de la meva terra,
Si no m'hi porteu abiat
Tal volta ja no 'm conegan,
Perque temps que 'm consumeix
A poch á poquet la febra,
Y també en mon pobre cor
Fondas feridas hi deixa.

Altres temps estava roja
Lo mateix qu'una cirera,
Ara estich descolorida
Com los ciris de la iglesia,
Com si una bruixa 'm xuclés
La sanch de las mevas venas;
Me vaig quedant tota mústiga
Com una fló en hivern queda,
Vaig quedantme sense forsas
Y vaig tornantme morena,
Que potser no tardaré
A sé 'l mateix qu'una negra.

Porteumhi, porteumhi, ayrets,
Portemhi allá ahont m'esperan
Ma mare que per mi plora,
Mon pare que sens mi pena,
Un germá per qui daría
La sanch de las mevas venas,
Y un amor á n'á qui l'ánima
Y vida li vaig prometre.
Si no m'hi porteu aviat
¡Ay! moriré de tristesa,
Sola en una terra estrangera
Qu'estrangera m'anomena,
Ahont tot lo que jo miro
Tot m'está dient estrangera.

¡Ay pobra caseta meva!
¡Ay pobra, pobra vaqueta!
Anyells que belen pels monts,
Coloms qu'aneu per las eras,
Joves que canten ballant
Al so de castanyoletas,
Al xench xench de las petxinas

ESTIU

Lo sol fa 'l plé; la terra, lluhint totes ses gales,
 á sos petons, com núvia, lo cor se sent bullir;
 no s' ou més harmonia que 'l cant de les cigales,
 y 'ls aucellets de l' ombra no gosan á sortir.

Oh, hermosa, quin mitx dia! quin reposar la vida!
 la siesta sota 'ls arbres s' hi fa tan dolsament!
 si 'ns cansa pera ajéurens lo llit de l' herba humida,
 nos en donarà un altre la sorra del torrent.

Corrèmhí, que 'm foguejan, com dos estius alhora,
 lo sol sobre ma testa, tos ulls sobre mon cor.
 No 'm mires pas, qu' en flames esclata, y ja 'm devora
 la plenitud de vida, qu' es plenitud d' amor.
 F. MATHEU.

evitar completament son autor aquell empalgós tecnicisme que tan dificulta la propagació dels coneixements útils entre las classes populars y del que tant ne solen abusar los que 's dedican al difícil ram de la oftalmologia; en prova de lo que dihem pot llegirse lo capítol II del tractat de Magne en lo que s' ocupa de l' anatomia del aparato ocular, assumpto potser lo mes espinós baix lo punt de vista de la dificultat de que habem parlat y per ell se compendrà tot l' empenyo posat per son autor en fer comprensible sa obra pera tcthom.

Ab tal manera de procedir lo Dr. Magne nos ha donat

sabut identificarse ab lo Dr. Magne en la elecció del llenguatge mes apropiat pera vertir aquesta obra al castellá; la mereix també per las atinadas consideracions ab que ha enriquit la traducció en las notas que van intercaladas entre las planas de la mateixa, en una de las quals, per cert consigna lo senyor Macias lo fet d' haver conseguit la resolució en alguns casos de catarata per medi de cert coliri sols per ell conegut. Y partint de la base de que no s' ha equivocat en lo diagnóstich de l' afecció que pretent curar be pot felicitar-se lo senyor Macias del resultat obtingut ja que l' han buscat inútilment

pera tots quants tingan alguns drets que hajan d' exercitar ó defensar. Un rigorós sistema analítich que manifesta 'l desarrollo de las instituciones, explicant en lo menester l' origen de cada paraula epigráfica, y comprnent en conjunt, per ordre alfabétich de materias, lo més essencial de las *Sentencias del Tribunal Supremo de Justicia* y demás disposiciones que fins avuy dia sian aplicables al procediment reformat per la *Novíssima lley d' Enjuiciament Civil*, de manera que l' articulat del *Códich* será 'l comentari de la doctrina legal y reglas de Jurisprudencia; tal es l' objectiu que ompla so-

«LO MEU ASSISTENT» — ESTUDIS DEL NATURAL PER D. J. CUSACHS, CAPITÀ D'ARTILLERÍA

una prova de quan penetrat está de la índole particular dels tractats d' higiene, qu' ab tot y constituhir un dels rams mes importants de las ciencias médicas, dispensa als que d' ella escrihuen d' usar en son estil d' aquella nimia propietat que es de tot punt inescusable en altrás brancas de la medicina; aquesta opinió, que potser algú trove paradoxica, ve apoyada per la necessitat que hi ha de popularisar los coneixements d' higiene fins entre las classes intelctualment menos educadas, necessitat que no existeix pera 'ls demás rams de la medicina, ans al contrari, podria ser de fatals conseqüencias per lo qu' afavoriria 'l curanderisme, la vulgarisació entre aquellas classes de certa mena de coneixements médichs.

Lo traductor de l' obra senyor Macias y Rodriguez mereix també nostra enhorabona por lo molt qu' ha

fins á nostres dias los mes ilustres professors qu' á la oftalmologia 's dedican.

Tractantse de la casa Bailly-Bailliere creyém inútil dir que aquesta obra s' ha donat al publich en esmeradíssima edició, qu' acredita una vegada á tan reputada empresa editorial. Se trova de venda en las principals llibrerías al preu de tres pessetas.

RESÚMEN LEGISLATIVO.—Ab aquest titol acabem de rebre 'l segon quadern de la important obra jurídica que publica 'l distingit advocat del Col·legi de Barcelona Dr. D. Joan de Marfá y de Quintana, editada per don Jaume Molinas. Ella, segons clarament explica son autor en lo concís plan de la obra, forma un *tractat* ó *compendi* molt especial y útil, no sols pera tots aquells que están dedicats á las carreras jurídicas, sinó també

bradament l' obra que tenim á la vista y que realment satisfá una necessitat sovint sentida en nostra complicada y heterogénea l·legislació, facilitant son estudi y coneixement y donant en últim resultat, per medi de sa concordancia, reglas seguras pera sa més acertada interpretació.

La magnitud de la empresa exigeix una resolució probada y extensos coneixements jurídichs, qualitats demostradas ja per part de D. Joan de Marfá; y exornada además dita obra ab profusió de citas, notas, referencias y aclaracions; á la vegada que será un llibre de fácil maneig, per son regular volum y claríssim método, será per altra part utilíssim pera la evacuació de consultas y práctica de tot lo relacionat ab la novíssima lley d' Enjuiciament Civil ab seguretat y bon acert.

BARCELONA — CASAS RECOMANABLES — BARCELONA

<p>RABASSÓ PALAU Perfecció y Economía Gran Basar de roba feta Conde Asalto, 8, entresol</p>	<p>Magatzem de Teixits AL POR MAJOR VERNIS Y PAILLÉS Riera de Sant Joan número 43, 1.ª</p>	<p>B. BALTA y COMPANYIA Grans Magatzems Abundant y variat assortit en articles de Senyora Carrer de Banys Nous, 11. Ciegos de la Boqueria, 8</p>	<p>Magatzem y Despatx de GÉNEROS del PAIS JOSEPH CORTINA Bruch, 4</p>
<p>LLUIS ALTARRIBA ESCUPTOR SAN SAVER, NÚM. 1</p>	<p>CASA DE BANYS en la Garriga de Blancafort Servey esmerat y cómodo</p>	<p>TRANSPORTS GENERALS JOSEPH VILAR (a) METUS Se reben encarrechs á petita y gran velocitat pera VICH, PUIGCERDÁ Y RIPOLL Carrer de Assahonadors, número 11</p>	<p>Panyos y Novetats Corbera Solá y Cuffi Plateria, 52</p>
<p>GRAN CAFÉ DE ESPANYA Rambla del Centro, 34</p>	<p>Gran Café Fivaller Avinyó CONCERT TOTES LAS NITS de piano y copolag</p>	<p>GRAN CAFÉ DE COLON Rambla del Mitj, 36</p>	<p>Gran Café del Jardí del Parque JOAN CARNÉ y FONSAE</p>

Reservats los drets de reproducció artística y literaria || TIPOGRAFÍA DE E. ULLASTRES. RONDA DE LA UNIVERSITAT, 96. || S' envia: números de mostra fora de Barcelona